

Examen VWO
2018

tijdvak 1
vrijdag 18 mei 2018
13.30 -16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 35 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in goedlopend Nederlands.
Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1, tekst 2 en tekst 3 hebben alle betrekking op hetzelfde thema en zijn geschreven naar aanleiding van een intern discussiestuk van het bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Naast vragen over iedere tekst afzonderlijk bevat dit examen ook enkele overkoepelende vragen over deze drie teksten.

Tekst 1 Meer filosofie!

Tekst 1 kan in drie achtereenvolgende delen worden onderverdeeld:

deel 1: alinea 1 t/m 3

deel 2: alinea 4 t/m 6

deel 3: alinea 7

- 1p 1 Welke uitspraak is het meest in overeenstemming met de strekking van deel 1?
- A Bij deskundigen bestaat de zorg dat robots de macht van mensen gaan overnemen.
  - B Ontwikkelingen in de robotica zorgen ervoor dat robots het saaie werk kunnen doen.
  - C Robots moeten menselijker worden gemaakt om ze onder controle te houden.
  - D Robots roepen bij mensen meer weerzin op naarmate ze meer kunnen.
- 1p 2 Welke uitspraak is het meest in overeenstemming met de strekking van deel 2?
- A De bijdrage van de geesteswetenschappen is nodig om brandende kwesties van deze tijd op te lossen.
  - B De huidige regering zou zich in haar beleid meer moeten laten leiden door ethische dan door instrumentele waarden.
  - C De kenniseconomie leidt tot een te eenzijdig technologisch wereldbeeld waarin geen plaats is voor filosofisch denken.
  - D De technologie brengt mensen in een positie waarin ze steeds meer twijfelachtige beslissingen moeten nemen.

“Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau zijn we op dit moment doodsbang voor terroristen, maar volgens mensen die het weten kunnen, is dat een lachertje.” (regels 1-5)

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat in tekst 1 niet op een passende manier wordt omgegaan met bronnen.

1p 3 Welke kritiek kan deze kritische lezer hebben op het gebruik van bronnen zoals in dit citaat?

Wat betreft het gebruik van bronnen lijkt sprake te zijn van

- A een laconieke houding, want in de rest van de tekst worden de “mensen die het weten kunnen” niet gespecificeerd.
- B een nonchalante houding, want in de tekst wordt niet duidelijk gemaakt waarop het Sociaal en Cultureel Planbureau zijn onderzoek heeft gebaseerd.
- C een spottende houding, blijkend uit woorden zoals “volgens mensen die het weten kunnen” en “een lachertje”.
- D een vijandige houding, want in de tekst wordt de draak gestoken met een gezaghebbend instituut als het Sociaal en Cultureel Planbureau.

“Hawking vindt dat we vast koloniën op andere planeten moeten stichten om de robots op tijd te kunnen ontvluchten, wat zijn waarschuwing helaas meteen weer in het domein van de sciencefiction plaatst.” (regels 37-42)

1p 4 Leg uit waarom het in het licht van de tekst betreurenswaardig is dat Hawkings waarschuwing in het domein van de sciencefiction kan worden geplaatst.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

1p 5 Wat is de belangrijkste functie van alinea 4 in de gedachtegang van tekst 1?

- A de lezer ervan bewustmaken dat moderne technologieën ons confronteren met ingewikkelde morele vraagstukken
- B de lezer ervoor waarschuwen dat sommige moderne technologieën te ver doorslaan en waakzaamheid geboden is
- C de lezer informeren over de vergevorderde staat van enkele hedendaagse technologieën met behulp van voorbeelden
- D de lezer laten nadenken over moderne technologieën en uiteenlopende visies daarop

1p 6 Welk (impliciet) verwijt wordt in alinea 7 aan de overheid gemaakt inzake de opheffing van de faculteit filosofie aan de Erasmus Universiteit?

- A De overheid bezuinigt te weinig op opleidingen die overbodig zijn.
- B De overheid misgunt veel studenten een bij uitstek populair bijvak.
- C De overheid ontmoedigt studenten filosofie als bijvak te kiezen.
- D De overheid ziet universitair onderwijs in filosofie als overbodige luxe.

- 1p 7 Wat is het belangrijkste doel van tekst 1?
- A de lezer erover laten nadenken of de instrumentele visie van de overheid inzake wetenschap tekortschiet bij grote ethische kwesties en of een filosofische visie hierbij noodzakelijk is
  - B de lezer ervan doordringen dat de wetenschap niet buiten de geesteswetenschappen kan, omdat nieuwe technologieën ons voor ingewikkelde ethische vraagstukken stellen
  - C de lezer op de hoogte brengen van de opkomst van nieuwe technologieën die complexe ethische vragen met zich meebrengen waarop het antwoord nog niet is gegeven
  - D de lezer waarschuwen voor allerlei nieuwe toepassingen die de mensheid in haar bestaan zullen bedreigen, omdat alle ethische consequenties nog niet te overzien zijn

Tekst 2 Minder economie, meer filosofie

- 2p 8 Leg uit waarom in tekst 2 zo nadrukkelijk gesteld wordt dat de Erasmus Universiteit Rotterdam vernoemd is naar “een van Nederlands grootste filosofen” (regels 25-26).
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.
- 3p 9 Vat alinea 2, 3 en 4 van tekst 2 samen. Besteed aandacht aan zowel het beschreven verschijnsel als het standpunt dat daarover in de tekst wordt ingenomen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
- “men kent overal de prijs, maar nergens meer de waarde van.”
(regels 151-152)
- 1p 10 Leg uit wat er, gelet op de rest van de tekst, met deze zin wordt bedoeld.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.
- In alinea 1 van tekst 2 wordt gesteld dat de overheid opleidingen met een laag privaat rendement, maar hoog maatschappelijk rendement niet mag laten uitsterven.
- 3p 11 Noem de drie argumenten die hiervoor worden genoemd in het tekstgedeelte van alinea 6 tot en met 10; gebruik geen voorbeelden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

'De overheid subsidieert daarmee vele, zeer grote opleidingen waarvan positieve externe effecten onaannemelijk zijn, zoals economie, recht en psychologie.' (regels 121-126)

- 1p 12 Wat wordt er, gezien in het licht van tekst 2, met deze zin bedoeld?
Opleidingen zoals economie, recht en psychologie
A hebben meer private dan maatschappelijke waarde.
B investeren niet in 'Bildung', intellectuele vorming.
C zijn economisch ondoelmatig en relatief kostbaar.
D zouden het ook zonder overheidssubsidie wel redden.
- 1p 13 Welke drie functies zijn achtereenvolgens toe te kennen aan alinea 11 van tekst 2?
A beoordeling, hypothese en uitwerking
B conclusie, bewijsvoering en aanbeveling
C probleemstelling, oplossing en conclusie
D samenvatting, gevolgtrekking en advies
- 2p 14 Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van tekst 2 weer?
A Beleidsmakers beginnen te beseffen dat de bezuinigingen op de geesteswetenschappen uiteindelijk meer kosten dan dat ze opleveren.
B De huidige vorm van financiering van het hoger onderwijs leidt tot het verdwijnen van maatschappelijk relevante studies.
C De overheid en universiteiten moeten meer oog krijgen voor de culturele en maatschappelijke waarde van de geesteswetenschappen.
D Universiteiten moeten beseffen dat ze de arbeidsmarkt kunnen bedienen door zich meer in te spannen voor behoud van ons culturele erfgoed.

Tekst 3 Filosoof, ga naar Delft!

Een schrijver kan in de inleiding van een tekst op verschillende manieren de aandacht van de lezers proberen te trekken.

- 1p 15 Welke van de onderstaande middelen wordt in alinea 1 van tekst 3 vooral gebruikt?
A bij de actualiteit aansluiten
B een onverwachte vergelijking maken
C een relevante anekdote vertellen
D het belang van het onderwerp benadrukken

- 1p 16 Waarom zijn de in tekst 3 opgevoerde opiniemakers en columnisten volgens deze tekst tegen de voorgenomen reorganisatie en sluiting van enkele faculteiten filosofie?
Opiniemakers en columnisten zouden blijkens de tekst vinden dat
- A de huidige bètawetenschappers moeten leren om zelfstandig de 'Grote Vragen' te stellen en te beantwoorden.
  - B de huidige bezuinigingen op de geesteswetenschappen leiden tot de teloorgang van de kenniseconomie.
  - C de huidige regering alle wetenschappen schrapt die gelden als onnuttig en als overbodig.
  - D de huidige technologische ontwikkelingen door geesteswetenschappers geduid moeten worden.

In tekst 3 worden verschillende argumenten gebruikt om uit te leggen dat de voorgenomen reorganisatie en sluiting van de faculteit filosofie in Rotterdam niet zo kwalijk is als ze lijkt.

- 4p 17 Noem vier van deze argumenten.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.
- 1p 18 Welk kopje past het best boven alinea 4 van tekst 3?
- A De overbodigheid van de geesteswetenschappen
  - B Het belang van het stellen van de 'Grote Vragen'
  - C Opkomst en implicaties van de robot in de arbeidsmarkt
  - D Over de grenzen van het eigen vak heen kijken
- Uit tekst 3 blijkt een mening die tegengesteld is aan die van opiniemakers en columnisten. Dit verschil van mening blijkt ook uit het ironische taalgebruik in tekst 3.
- 4p 19 Noem zeven woorden of woordgroepen uit alinea 4 die als ironisch op te vatten zijn.
- 2p 20 Geef een samenvatting van alinea 5 van tekst 3.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Overkoepelende vragen bij tekst 1, 2 en 3

In tekst 1, tekst 2 en tekst 3 worden de geesteswetenschappen en hun betekenis voor de wetenschap en de samenleving besproken vanuit verschillende invalshoeken.

- 3p 21 Geef voor elk van de teksten afzonderlijk aan wat voor rol erin wordt toegekend aan de geesteswetenschappen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

In tekst 2 komen onder andere de volgende thema's aan de orde:

- 1 de externe effecten van opleidingen
- 2 de subsidiëring van grote opleidingen
- 3 het belang van de geesteswetenschappen
- 4 het gebrek aan politieke beroering
- 5 het geringe aantal studenten bij opleidingen
- 6 het mogelijk verdwijnen van kleine opleidingen

2p **22** Noteer de nummers van de vier thema's die ook in tekst 3 aan de orde komen.

“En dat terwijl studies met grote externe effecten dreigen te verdwijnen door een gebrek aan publiek geld.” (tekst 2, regels 139-142)

In bovenstaand citaat uit tekst 2 wordt een algemene ontwikkeling gesignaleerd die in tekst 1 wordt gespecificeerd.

1p **23** Citeer uit alinea's 6 en 7 van tekst 1 de zin waarin die specificatie is vervat.

Uit tekst 2 en tekst 3 blijken volstrekt verschillende opvattingen over de reorganisaties bij de geesteswetenschappen.

1p **24** Citeer uit alinea 4 en 5 van tekst 3 het zinsgedeelte dat in dit opzicht het sterkst contrasteert met de strekking van tekst 2.

In tekst 2 en tekst 3 worden ontwikkelingen in het onderwijsbeleid besproken die de geesteswetenschappen raken. Beide teksten stellen een hoofdprobleem aan de orde, wijzen de veroorzaker ervan aan en bieden een oplossing voor dit probleem.

5p **25** Geef voor elk van de teksten aan wat het hoofdprobleem is, wie de veroorzaker is en hoe dit probleem volgens de tekst kan worden opgelost. Neem daartoe de cijfers uit onderstaand schema over en noteer daarachter de antwoorden.

	hoofdprobleem	veroorzaker van dit probleem	belangrijkste oplossing
tekst 2	1	2	3
tekst 3	het denken in academische hokjes	4	5

Tekst 4 Wat is slim?

- 1p 26 Welk verband bestaat er in tekst 4 tussen alinea 1 en 2?
Alinea 2 bevat
- A een aanleiding en een verslag van onderzoek naar aanleiding van de anekdote in alinea 1.
  - B een constatering en een conclusie naar aanleiding van het voorbeeld in alinea 1.
  - C een verslag van onderzoek en een constatering naar aanleiding van de probleemstelling in alinea 1.
  - D een voorbeeld en een stelling naar aanleiding van de vraagstelling in alinea 1.
- 2p 27 Wat is de hoofdgedachte van het tekstgedeelte dat bestaat uit alinea 3 en 4?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.
- 2p 28 Welke twee consequenties zou het besproken onderzoek van Dweck blijken alinea 3 en 4 van tekst 4 moeten hebben voor docenten?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.
- 1p 29 “Dan heeft het nog wel wat te doen.” (regels 99-100)
Wat zou het ministerie van Onderwijs moeten doen om excellentie te stimuleren, gelet op het slot van de tekst?
Het ministerie van Onderwijs zou moeten stimuleren dat
- A de samenleving op de hoogte gebracht wordt van de uitkomsten van Dwecks onderzoek.
  - B docenten veel meer handelen volgens de uitkomsten van Dwecks onderzoek.
  - C faalangstige leerlingen met een hoog IQ beter scoren dan ijverige leerlingen met een niet zo hoog IQ.
  - D talentvolle leerlingen hun schoolloopbaan succesvol kunnen afmaken.

Op het gebied van talentontwikkeling is men volgens tekst 4 door onderzoek tot een ander inzicht gekomen.

- 2p **30** Welke veranderingen zijn er ten aanzien van de gedachte achter succesvol zijn op school?
Neem de cijfers uit onderstaand schema over en noteer daarachter de antwoorden.

	huidig inzicht	inzicht volgens Dweck
Je wordt excellent doordat	je slim bent	1
Intelligentie	bezit je vanaf je geboorte	2

In alinea 3 van tekst 4 wordt een vergelijking gemaakt met godin Aphrodite en het standbeeld dat Pygmalion had gemaakt.

- 2p **31** Leg deze vergelijking uit.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

In alinea 5 wordt de vraag gesteld: "Hadden sommige steigerbouwers dan jurist, bankier of leraar kunnen worden?" (regels 79-81)

- 2p **32** Onder welke twee voorwaarden zou blijkens alinea 5 het antwoord op deze vraag bevestigend zijn?

De titel van tekst 4, 'Wat is slim?' is, gelet op de strekking van de tekst, op verschillende manieren te parafraseren.

- 2p **33** Geef twee mogelijke parafrases. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

tekstfragment 1

Excellentie

(1) Het Nederlandse onderwijs helpt kinderen hun talenten te ontwikkelen. Alle kinderen hebben talenten, maar een klein deel van de leerlingen heeft zo veel potentieel dat met de juiste stimulatie en oefening dit kind kan uitgroeien tot een waar toptalent. In het verleden ging de aandacht in het Nederlandse onderwijs vooral uit naar leerlingen met achterstanden. Dit blijkt ook uit internationaal onderzoek. Nederland scoort bovengemiddeld in internationale vergelijkingen, maar de echte top doet het in Nederland minder goed dan in veel andere landen.

(2) Excellentie geniet de laatste jaren toenemende aandacht. Het is een thema dat in de kwaliteitsagenda's van alle onderwijssectoren is opgenomen. Niet alleen moet iedereen een bepaald basisniveau halen, maar die kinderen die over grote talenten beschikken, moeten de kans krijgen om werkelijk te kunnen excelleren. Het gaat hierbij in eerste instantie om excellentie op cognitief vlak, maar ook excellentie op artistiek of sportief vlak heeft beleidsmatig de aandacht.

naar een website van het Ministerie van Onderwijs (OCW) over actuele vraagstukken in het onderwijs

In zowel tekstfragment 1 als tekst 4 is er een visie op het begrip talent te vinden.

- 1p **34** Welke overeenkomst is er tussen beide visies op het begrip talent? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.
- 2p **35** Welk verschil in visie is er tussen tekstfragment 1 en tekst 4 als het gaat om het bevorderen van talent? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.